

فاطمه رستمی گروه فرهنگ و هنر

بررسی تاریخ تمدن از هبوط تامنجی در یک کتاب

کتاب «تاریخ تمدن و مُلک مهدوی» نوشته محمدهادی همایون به تازگی توسط نشر معارف منتشر و روانه بازار نشر شده است. این کتاب به بررسی یک دوره تاریخ تمدن بشر از هبوط حضرت آدم تا منجی بشریت با رویکردی مهدوی و با طرح ایده «تقابل حق و باطل» می پردازد. نویسنده این کتاب تلاش می‌کند نگاه غالب نگرش به دنیا، هستی و مأموریت انسان در این جهان تغییر کند. همایون می‌گوید این‌که بدانیم

موضوع بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی در نخستین دیدار اعنای دولت سیزدهم در سال ۱۴۰۰ توسط مقام معظم رهبری مطرح و یک سال و نیم بعد بار دیگر درجمع اعنای شورای عالی انقلاب فرهنگی تکرار شد. در یک نگاه کلی به چالش‌های پیش روی این بازسازی، می‌توان به عواملی مانند موزای کاری و ضعف ایده‌های موجود در دستگاه‌های فرهنگی، ارزیابی ناقص آثار تصمیمات فرهنگی و سلطه عقلانیت دیوان‌سالار بر ایده‌های فرهنگی اشاره کرد. البته در پرداخت به مسأله بازسازی در عرصه فرهنگی، دو نکته ناظر اهمیت را نباید از یاد برد؛ نخست این‌که گام اول دستیابی به چنین هدفی، شناخت معنای دقیق بازسازی انقلابی ساختارهای فرهنگی است؛ این‌که چنین بازسازی‌ای به چه معناست و چه حوزه‌هایی را در برمی‌گیرد؟ در گام دوم لازم است با تسلط بر معنای بازسازی و روش‌شناسی انجام آن، به این مسأله توجه داشت که بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی کشور، تحولی فراتر از تغییر ساختار اداری و سازمانی را هدف می‌گیرد و نباید این موضوع را صرفاً به تغییرات سازمانی و اداری تقلیل داد، بلکه باید تغییر نرم‌افزار ذهنی جامعه و تحول افکار را به‌عنوان موضوع اصلی در نظر داشت و سایر تغییرات را در ادامه این تحول دنبال کرد. درحقیقت آرمان نهایی بازسازی انقلابی ساختارهای فرهنگی، تحول‌خواهی است و اعتلای هویت فرهنگی جامعه را در

چشم‌انداز آینده، انتظار می‌کشد. در شکل دهی و پرورش هویت جمعی، طبیعتا دستگاه‌های گوناگونی دخیل هستند و در نظام جمهوری اسلامی ایران، با توجه به نقش تعیین‌کننده نهادهایی مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، رسانه ملی و آموزش و پرورش در توسعه فرهنگی کشور، بیش از سایر دستگاه‌های اجرایی از این نهادها توقع عملکردی انقلابی برای بازسازی ساختارهای فرهنگی وجود دارد. به منظور بررسی چگونگی بازسازی اندیشه‌ها و حرکت به‌سمت جامعه‌ای با فرهنگ پیشرو همچنین مرور ماموریت هرکدام از دستگاه‌ها در بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی کشور با چند صاحب‌نظر ازجمله امیرحسین بانکی عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی و عضو کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی، «حسن خجسته» عضو هیات علمی دانشگاه صداوسیما و عضو کمیته تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور و همچنین عبدالوحد فیاضی عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی گفت‌وگویی داشتیم که در ادامه مطلب پیش رو می‌خوانید.

ده‌ه‌ها نهاد فرهنگی وموزای کاری بی‌نتیجه

طبیعتا زمانی‌که از بازسازی فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران صحبت می‌کنیم، این بازسازی باید انقلابی باشد، به‌این‌معنا که عاقلانه و خردمندانه طراحی شود، به‌نحوی که ساختار انقلابی ایران اسلامی تجدید شود، اما از ابتدای شکل‌گیری جمهوری اسلامی ایران تاکنون، نهادهای فرهنگی زیادی برای انجام امور مختلف به‌وجود آمده‌اند. اغلب این نهادها از آن زمان تا به حال تلاش کرده‌اند وظایف خود را به‌نحو احسن پیش ببرند، اما هنوز تا نقطه مطلوب فاصله چشم‌گیری وجود دارد. ضمن این‌که تعداد این نهادها هرساله افزایش پیدا کرده به‌صورتی که اکنون ده‌ها نهاد فرهنگی در کشور برای مسائل این حوزه ماموریت دارند، اما بسیاری از این نهادها موزای کاری می‌کنند و به‌همین دلیل بازدهی اقدامات آنها در بسیاری موارد پایین است، امیرحسین بانکی‌پور ضمن تأیید چالش‌هایی که بازسازی انقلابی ساختارهای فرهنگی را با موانعی مواجه کرده، به این موضوع اشاره کرد که از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون، ساختارهای فرهنگی گوناگونی در کشور وجود داشته و در مواردی اقدامات موزای هم در فعالیت‌های آنها صورت گرفته و همین موزای‌کاری در مواردی را ما به عقب رانده یا رکود اجرایی به‌بار آورده است. وی در همین رابطه به جام‌جم توضیح داد: نخستین معنای بازسازی فرهنگی در این شرایط باید رصد کلی روی فعالیت و برنامه‌های فرهنگی در کل کشور باشد، باین هدف که اگر فعالیت‌های فرهنگی که تاکنون دنبال شده نتیجه‌بخش نبوده یا نیازمند بازنگری و به‌روزرسانی است، باید هرچه سریع‌تر نسبت به حذف یا جایگزینی آنها با برنامه‌هایی کارآمدتر اقدام شود. به‌گفته این عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی، در برخی از فعالیت‌های فرهنگی موزای، می‌توان با بادغام کارها یا نهادهایی مربوط به خروجی بهتری دست یافت. ماموریت‌های فرهنگی باید در بازسازی ساختارها اصلاح شود و تقسیم کار دویاره‌ای داشته باشیم، البته این سری کارها بر بخورد اولیه با موضوع است و می‌توان گفت لایه اول بحث مهم بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی رایادآوری می‌کند.

اصلاح ساختار فرهنگی؛ تحول از کالبدها تا ذهنان

نماینده مردم اسفهان در مجلس ادامه داد: در سطح عمیق‌تر، مسأله بازسازی فرهنگی آنچه مدنظر رهبر انقلاب است اصلاح کالبد‌های فیزیکی و فعالیت‌های فرهنگی نیست، بلکه باید نگاه‌ها و آذ‌هان به مقوله فرهنگ دچار تحول و بازسازی شود. تحولات فرهنگی در سال‌های اخیر نیازمند مواجهه متفاوتی با چالش‌هاست. اگر بخواهیم از انواع چالش‌های فرهنگی که در نتیجه

ارتباطات نوین ایجاد می‌شود به سلامت عبور کنیم، ابتدا نیازمند رصد جدی بر وضعیت فرهنگی کنونی هستیم. بانکی‌پور ضمن اهمیت رصد و پاسخگو کردن دستگاه‌ها نسبت به دستاوردهای فرهنگی خود، اضافه کرد: امروز روش‌های قدیمی پاسخ به نیازهای فرهنگی، تغییرات و چالش‌های این عرصه پاسخگو نیست و حتی باید در روش‌های دستیابی به خواست‌ها و مطالبات اجتماعی و فرهنگی بازسازی انقلابی صورت بگیرد. بنابراین هم باید وضعیت کنونی فرهنگ در کشور رصد شود و تحولات پنهانی این عرصه را باید کرد هم با روش‌ها و ایده‌های تازه به این نیازهای جدید و مفاهیم نوپدید در حوزه فرهنگ عمومی پاسخ داد و همه این اقدامات باید در بازه زمانی مناسبی دنبال شود، چراکه هر تمل و غفلتی، کار را برای بازسازی سخت‌تر خواهد کرد. نمی‌توان بایده‌ای که برای چالشی فرهنگی سال‌های قبل طراحی شده، مطالبات یا نیازهای فرهنگی امروز را پاسخ گفت. در واقع هر ایده‌ای که برای حل مسائل از قبل وجود داشته نیز باید بازنگری شود و با روش و ایده تازه و به‌روز موضوعات را بررسی کرد.

برش

بازسازی فرهنگی؛ همسو با نقشه همراه با قرارگاه

از اجماع نظرات کارشناسان و نکاتی که رهبر معظم انقلاب در خصوص بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی متذکر شده‌اند، این نتیجه به دست می‌آید که برای بازسازی ساختارهای فرهنگی در گام نخست باید نقشه مهندسی فرهنگی کشور، به عنوان سند بالادستی در حوزه فرهنگ که می‌تواند مبنای طراحی عملیات باشد، مورد مفاهمه و توافق قرار گیرد و به منظور بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی، مشغول

قاب

بازسازی فرهنگی نیازمند تغییر حکمرانی است

در ادامه حسن خجسته، عضو هیات علمی دانشگاه صداوسیما هم در گفت‌وگو با جام‌جم در مورد ضرورت بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی کشور عنوان کرد: امروز تحولات حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی به دلیل ارتباطات نوین بسیار شدید شده است. در واقع شاید قیلا تحولات دهه به دهه رخ می‌داد یا حتی چند دهه بین تغییرات فرهنگی و اجتماعی فاصله وجود داشت، اما اکنون این فاصله‌ها تغییر یافته و کوتاه‌تر شده است. از این منظر ساختار فرهنگی کشور نیاز به بازسازی دارد. بازسازی فرهنگی تنها برای حفظ شرایط موجود نیست بلکه برای پیشبرد وضعیت به تحولانی احتیاج داریم. عضو کمیته تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور با بیان این‌که بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی یعنی تغییر در حکمرانی فرهنگی کشور، افزود: اگر رهبر انقلاب نیز از شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان قرارگاه فرهنگی یاد کرده‌اند، احتمالاً به این دلیل است که یک قرارگاه می‌تواند همه برنامه‌های فرهنگی را هماهنگ و اجرایی کند.

بازسازی موفق فرهنگ با بودجه‌ریزی پویا

خجسته در ادامه یادآوری کرد: اگر امروز نمی‌دانیم بازسازی در فرهنگ کشور رخ داده یا نه، این بازسازی در چه بخش‌ها و به چه میزانی بوده و ... همه ناشی از موزای کاری دستگاه‌ها و استفاده از بودجه‌های محدود آن هم در زمینه‌های بی‌فایده است. در واقع ساختار نظام فرهنگی ما دیگر جوابگوی این شیوه کار نیست و مسأله آن‌قدر پیچیده است که حتی نمی‌دانیم این شورای عالی انقلاب فرهنگی است که باید پاسخگوی اصلی مسائل مربوط به بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی باشد یا سایر نهادها؟ وی ضمن بیان این‌که باید منابع فرهنگی متناسب با نیازهای روز جامعه در گردش باشد، در مورد نتایج مثبت این شکل از توزیع بودجه فرهنگی توضیح داد: وقتی قرارگاه فرهنگی کشور از تحولات جامعه باخبر و از قبل نیازسنجی کرده باشد، بودجه‌ها نیز در نقاطی که اولویت سیاستگذاران نیست، خرج نمی‌شود و پویایی بودجه در عرصه فرهنگی می‌تواند به بازسازی آن کمک کند.

غفلت از تحولات فرهنگی پنهان

با این تفاسیر به نظر می‌رسد موزای‌کاری در عرصه فرهنگ امروز یکی از چالش‌های جدی است و همان‌طور که پیشتر هم گفته شد گاهی دستگاه‌ها در عرصه‌های فرهنگی موفق عمل نمی‌کنند چرا که در حال موزای‌کاری خواسته یا ناخواسته با دستگاهی دیگر هستند. این پدیده عملکرد دستگاه‌ها را به

ساختاری نامتوازن بدل می‌کند. از نگاه حسن خجسته، معاون اسبق صدای جمهوری اسلامی ایران، در کشور ما حوزه‌های مربوط به فرهنگ دیگر عملکرد ناهماهنگ هستند و جدا از دیگری، برنامه‌های خود را طراحی و برای اجرای آن سیاستگذاری می‌کنند. وی در این خصوص توضیح داد: نهاد‌ها گرچه دغدغه‌مند هستند و می‌خواهند برای وضعیت فرهنگی کشور کاری کنند، ولی در این وضعیت بخش مهمی از کارها زمین می‌ماند و شاید از برخی موضوعات فرهنگی مهم یا حتی تحولات فرهنگی پنهان فرهنگی غافل شویم که اتفاقا حساس‌ترین نوع تغییر و تحولات یک جامعه را در برمی‌گیرد و بی‌توجهی به آن بحران‌زا ست و حل همین تحولات نوظهور فرهنگ جمعی دشوارترین مرحله بازسازی انقلابی ساختارهای فرهنگی کشور است. به نظر می‌را‌ه حل برون رفت از این مشکل، مدیریت قرارگاهی فرهنگ است، زمانی که قرارگاهی برای برنامه‌ریزی و توسعه فرهنگی کشور وجود داشته باشد، بسیاری از این مشکلات حل خواهد شد. برای تأثیرگذاری قرارگاه نیز ابتدا باید نقشه مهندسی فرهنگی کشور را به سرانجام رساند و به‌صورت

روایت سرگذشت انسان چیست، مربوط به همه ما می‌شود و محدود به قشر خاصی نیست. تاریخ بشریت با محوریت انبیا، مأموریت مشترگی داشتند که همان، فراهم آوردن مقدمات تحقق حکومت الهی در آخرالزمان و به واسطه منجی موعود است. در قرآن از جهت نظامات بشری با دو جریان مواجهیم؛ حزب‌ا... و حزب الشیطان یا جریان حق و جریان باطل. طبق نگاه مولف، ماجرای خلقت انسان و زندگی او روی زمین و

آینده آن، داستان تقابل دو حزب ا... و شیطان است که در قالب رویارویی پیامبران و لشکریان شیطان پیش رفته است. موضوع اصلی این تقابل مهدویت و حکومت جهانی اسلام در آخرالزمان و نقطه عطف آن عاشوراست. این کتاب در ۴ فصل با عناوین «نشانه‌ها و تمدن»، «پیامبران و مهدویت»، «پیامبر آخرالزمان» و «دوران غیبت» به نگارش درآمده که هر یک از این فصل‌ها بخش‌های مختلفی با عناوین مجزا دارد.

هماهنگ با راهبری یک قرارگاه در مسیر نقشه‌ای واحد و مشخص پیش رفت.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، قرارگاهی اداره نمی‌شود

این استاد دانشگاه صداوسیما در ادامه با تأکید به این‌که اگر دنبال بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی هستیم باید دو اتفاق را رقم بزنیم، توضیح داد: نخست این‌که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی باید تغییراتی داشته باشد. این وزارتخانه به‌دلیل تاریخی بیشتر وزارت نظارت و کنترل فرهنگ بوده در حالی‌که باید وزارتی برای برنامه‌ریزی و توسعه فرهنگی باشد. البته که نظارت و ارشاد هم بخشی از ماموریت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است، اما نباید همه فعالیت‌های وزارتخانه در چنین رویکردی خلاصه شود. درواقع وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مقام عالی این دستگاه، در تمام تصمیم‌های درون سازمانی و تعاملات خود با دیگر دستگاه‌ها، باید برنامه‌هایی داشته باشند که نتیجه آن توسعه فرهنگی کشور شود. لازمه این هدف شناخت نیازهای فرهنگی روز جامعه و تحولات است و این نکته ما را به دومین اتفاق می‌رساند که فرهنگی به وزارتساز انقلابی ساختار فرهنگی کشور می‌شود یعنی «حکمرانی فرهنگی به شیوه قرارگاهی». به نظر من، هم تاکنون نه شکل کار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است هم قرارگاهی است نه سایر دستگاه‌ها یا نهادهایی مانند حوزه علمیه، سازمان تبلیغات اسلامی، صداوسیما، آموزش و پرورش و... که در فرهنگ‌سازی موثر هستند، عملکرد قرارگاهی دارند. خجسته تصریح کرد: این درحالی است که وقتی می‌گوییم مثلا وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی علاوه بر نظارت و ارشاد باید برنامه‌هایی برای توسعه فرهنگی کشور داشته باشد فقط یک ایده نیست و راه دستیابی به آن وجود دارد. مثلا وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای برنامه‌ریزی و مدیریت قرارگاهی ابزارهایی در اختیار دارد مانند تولیدات سینمایی، تئاتر، موسیقی، کتاب و... که همه این ابزارها می‌توانند در پیاده‌سازی اهداف ماموریت‌های وزارتخانه یعنی برنامه‌ریزی برای توسعه فرهنگی کشور، نقش آفرین باشند و ماموریت خاص خود را دنبال کنند. وی خاطرنشان کرد: حمایت از تولیداتی که در راستای برنامه‌ریزی‌های فرهنگی کشور هستند در هر قالبی که باشند باید از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صورت بگیرد. این تولیدات چون مبتنی بر برنامه‌های اصولی و کارشناسی شده است، همچنین از دل نیاز و مطالبات مردمی تهیه شده، خروجی آن هم اگر با کیفیت باشد و در فرآیند تولید آن از صاحب‌نظران استفاده کرده باشیم، قطعاً مورد اقبال مخاطبان واقع می‌شود و تأثیرگذاری خود را در کشور خواهد داشت.

بازسازی فرهنگی؛ فرآیندی که در طول زمان اتفاق می‌افتد

خجسته در ادامه بیان کرد: اگر کشور برنامه مصوب فرهنگی داشته باشد و از سوی قرارگاهی به سازمان‌های فرهنگی عرضه شود، بازسازی فرهنگ به دست هر سازمان فرهنگی در راستای اهداف انقلاب اسلامی راحت‌تر دنبال می‌شود. حتی می‌توان عدم اجرای برنامه‌های فرهنگی از سوی هر دستگاهی را بررسی کرد و قرارگاه فرهنگی کشور بعد از این‌که علل عدم اجرای برنامه را فهمید یا برنامه جایگزین ارائه کند یا موانعی را که سر راه اجرای برنامه بوده بردارد. به گفته این استاد دانشگاه، برنامه‌های فرهنگی که رویکردی رو به جلو دارند، بازسازی فرهنگی را به عنوان فرآیندی که در طول زمان اتفاق می‌افتد و نسبت به تحولات روز جامعه هوشیار است، دنبال می‌کنند. با این نگرش بعد از مدت‌زمان مشخصی می‌بینیم که هم بخش‌هایی از فرهنگ کشور که نیاز به بازسازی داشته متحول و از نو ساخته شده و هم برنامه‌های روزآمد فرهنگی، پاسخگوی نیازهای ناشی از تحولات ارتباطی در جامعه‌است.

شورای عالی انقلاب فرهنگی

قرارگاهی حاشیه‌ای

مبتنی بر اظهار نظر کارشناسان، اگر قرار است به سمت حکمرانی فرهنگی به شیوه قرارگاهی برویم، یکی از نهادهای مهمی که می‌تواند با قبول مسئولیت نقش قرارگاه را ایفا کند، شورای عالی انقلاب فرهنگی است، ولی در نگاه برخی هم اکنون این شورا که بیش از هر نهاد دیگری باید پاسخگوی وضعیت فرهنگی کشور باشد و با توجه به گستره اختیاراتش برای بازسازی ساختار فرهنگی اقدام کند، خروجی قابل دفاعی ندارد یا سرعت اقداماتش و نمود بیرونی آن برای عموم مردم چندان آشکار نیست.

گاهی به نظر می‌رسد شورای عالی انقلاب فرهنگی با ورود به موضوعات

نگاره

غده سرطانی روی دیوار رفت

به همت رایزن فرهنگی ایران در ترکیه، مراسم افتتاحیه نمایشگاه کاریکاتور «غده سرطانی»، شامل ۴۰ اثر هنری از آثار سید مسعود شجاعی طباطبایی، در قلعه توریستی و مرکز فرهنگی استراگون آنکارا برگزار شد. شجاعی طباطبایی در این مراسم با اشاره به این‌که تمام آثار موجود در این نمایشگاه را در مدت یک سال پس از عملیات طوفان الاقصی خلق کرده است، اعتراض به ظلم‌های صهیونیستی در غزه و فلسطین را رسالت بشری هر انسان صاحب وجدان دانست. وی در ادامه با اشاره به نزدیکی فکری محیط‌های هنری ایران و ترکیه گفت: در بسیاری از جشنواره‌هایی که در یک سال اخیر در ایران و در ارتباط با فلسطین برگزار شده، هنرمندان ترکیه از جمله کسانی بوده‌اند که بیشترین آثار را برای این فستیوال‌ها ارسال کرده‌اند. این مسأله نشان دهنده نزدیکی و قرابت فکری و هنری جامعه هنری ترکیه و ایران است. از سوی دیگر، رابطه هنری ایران و ترکیه در حوزه کاریکاتور، محدود به چند دهه اخیر نیست. ایرانی‌ها اساسا کاریکاتور مدرن را از نشریات عثمانی و اوایل جمهوری ترکیه دریافت و درک کرده‌اند. این موضوع نشان دهنده عمق رابطه هنری میان دو طرف است.

دیدگاه

ادبیات کودک و نوجوان فراملی است

مجید جعفری اقدم، مدیر آژانس ادبی پل معتقد است که ادبیات کودک و نوجوان به دلیل فراملی بودن است که می‌تواند سکوی پرش ما به بازار جهانی باشد. وی می‌گوید: در مقایسه با موضوعات دیگر ادبیات کودک و نوجوان ما در حوزه مبادلات رایت از اولویت برخوردار است، این امر چند دلیل عمده دارد، اول این‌که موضوعات کودک معمولا موضوعات فرامنطقه‌ای و فراملی و مناسب برای همه کودکان است، بنابراین مخاطب خاص در گستره جغرافیایی خاص ندارد. وی به تسنیم گفت: کتاب کودک هم محتواست و هم تصویر. هم تصویرش فروخته می‌شود و هم متنش. با توجه به این‌که تصویرگران ما در دهه اخیر موفقیت‌های بسیاری در جشنواره‌های بین‌المللی داشتند، این موفقیت‌ها خواه ناخواه به کتاب‌های کودک ما نیز سرایت کرده است، بنابراین این ویژگی‌ها موجب شده است که مشتری‌های کتاب‌های ایرانی نسبت به کتاب‌های دیگر بیشتر باشد. وی افزود: بالاتر از ۸۰ درصد رایت فروخته شده در حوزه کودک و نوجوان است، به‌خصوص کتاب‌هایی که به صورت مجموعه‌ای و سری هستند، یا کتاب‌هایی که ادبیات کلاسیک را به زبان امروزی برای کودکان و نوجوانان بازخوانی کردند.